

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno: Veljača, 2022.

POVIJESNO ZALEĐE ADVENTISTIČKOG TUMAČENJA BIBLIJE

Alberto R. Timm

Alberto R. Timm, stručnjak za razvoj adventističke doktrine i teologije, pomoćni je direktor Centra za ostavštinu Elle G. White i član uredničkog odbora Instituta za biblijska istraživanja u Silver Springu, u Sjedinjenim Američkim Državama. U prošlosti je radio kao adventistički pastor, direktor brazilskog Centra za istraživanje ostavštine Ellen G. White, dekan poslijediplomskog studija teologija pri Brazilskom adventističkom sveučilištu te kao rektor Latinskoameričkog adventističkog teološkog sveučilišta.

SAŽETAK

Povijesno zaleđe adventističkog tumačenja Biblije

Ovaj povijesni pregled ističe neke od glavnih hermeneutičkih prekretnica unutar kršćanske Crkve, koje pružaju šire zaleđe razvoja adventističkog tumačenja Svetog pisma. Alegorijska metoda, koju su koristili helenistički Židovi i postapostolski kršćani, omogućila je da se mnoga učenja Svetoga pisma prilagode grčko-rimskoj kulturi. Srednjovjekovna se Crkva kasnije službeno odnosila prema brojnim nebiblijskim tradicijama kao kanonskim. No, reformacija šesnaestog stoljeća obnovila je temeljna hermeneutička načela koja su omogućila ponovnu uspostavu biblijskih doktrina. Takva se doktrinarna obnova tijekom vremena dogodila među adventistima sedmog dana, i to usvajanjem i protestantske gramatičko-povijesne metode tumačenja Biblije, i protestantske historicističke škole proročkog tumačenja.

Ključne riječi: adventistička hermeneutika, sola Scriptura, tota Scriptura, alegorijska metoda, povijesno-kritička metoda.

Uvod

Kršćanska Crkva izvorno je izgrađena na hermeneutičkoj platformi Biblije kao vlastitog tumača. Međutim, ubrzo nakon apostolskog razdoblja, Crkva se počela udaljavati od te platforme prihvaćajući određene nebiblijske hermeneutičke alternative. Sveto pismo se u mnogim kršćanskim krugovima reinterpretiralo iz perspektiva izvučenih iz okolnih poganskih kultura, kulturnih tradicija, crkvenih autoriteta, ljudskog razuma, pa čak i osobnih iskustava. Velike su se borbe i napetosti pojavile između onih koji su se priklonili takvim hermeneutičkim alternativama i onih koji su pokušali vratiti Crkvu natrag na njezinu izvornu hermeneutičku platformu.

Ukratko, ovaj povijesni pregled ističe neke od glavnih hermeneutičkih prekretnica unutar kršćanske Crkve, koje pružaju šire zaleđe za razvoj adventističkog tumačenja Svetog pisma.

1. Od judaizma do modernog kršćanstva

Židovsko zaleđe

Definiranje povijesnog orijentira u židovskoj religiji bilo je babilonsko porobljavanje Jude u šestom stoljeću prije Krista. Prije tog događaja Izraelci su zapali u snažnu kušnju da napuste propise Zakona i upozorenja Proroka te prihvate poganske crte okolne kanaanske kulture. Shvativši da su oni i njihovi preci odvedeni u sužanjstvo zbog kršenja Zakona i subote (Jeremija 17,19-27; 2. Ljetopisa 36,15-21), Židovi su se nakon sužanjstva sve više kretali prema strožoj poslušnosti Zakonu i suboti, ali u skladu s tradicijom. Ta su izvanbiblijska pravila preopteretila i zasjenila neka osnovna učenja Svetog pisma (Matej 15,5-9).

No, geografski, kulturni i vjerski čimbenici unutar judaizma pomogli su u razvoju triju glavnih različitih pristupa Svetom pismu, od kojih su svi doživjeli procvat u prvom stoljeću poslije Krista.¹ *Rabinski judaizam* imao je središte u Jeruzalemu i Judeji te je promicao poslušnost Mojsijevom zakonu i hebrejskim spisima, kako bi se židovska tradicija i identitet zaštitili od razvodnjenja grčko-rimskom kulturom. *Helenistički judaizam* se, iako je bio široko rasprostranjen, posebno očitovao u velikoj židovskoj zajednici u Aleksandriji u Egiptu. Taj ogranak, pod snažnim utjecajem Filona,² usvojio je alegorijska tumačenja Svetog pisma kako bi svoja uvjerenja prilagodio platonskom izričaju grčke filozofije. Asketska kumranska zajednica na sjeverozapadnoj obali Mrtvog mora poprimila je pak snažne eshatološke karakteristike, pokušavajući pokazati kako su suvremeni događaji, koji se odnose na njihovu vlastitu zajednicu, ispunili starozavjetna proročanstva.³ Kršćanstvo je zapravo rođeno u

1 Važna rabinska pravila onoga vremena možete pronaći u: Longenecker, Richard. 1975. *Biblical Exegesis in the Apostolic Period*. Wm B. Eerdmans. Grand Rapids, MI. Str. 19—50.

2 Židovski pisac (prvo stoljeće poslije Krista). Miješao je starozavjetni monoteizam s grčkom filozofijom te koristio alegorijsku metodu u tumačenju Svetog pisma. Mnogi ranokršćanski tumači Svetog pisma slijedili su njegov primjer, npr. Ambrozije i Origen.

3 William W. Klein, Craig L. Blomberg, Robert L. Hubbard, *Introduction to Biblical Interpretation* (Dallas, TX: Word, 1993.), str. 21—28.

kontekstu rabinskog judaizma, a kasnije se proširilo na područja helenističkog judaizma, da bi se nakon toga suočilo s jakim izazovima poganstva kakvo je karakteriziralo veći dio Rimskog Carstva.

Antička i srednjovjekovna Crkva

Krist i Njegovi apostoli raskinuli su s hermeneutičkim ograničenjima ondašnjeg židovstva naglašavajući isključivi autoritet Svetog pisma nad svim drugim izvorima religijskog znanja (Matej 5,18). Visoka vrijednost koju su dali Svetom pismu i njihovo uravnoteženo tumačenje njegova sadržaja očituju se ne samo u načinu na koji su Krist i novozavjetni pisci tumačili hebrejske spise, nego i u načinu na koji su se suočili s određenim hermeneutičkim iskrivljenjima u židovstvu svog vremena. Krist je osudio nekoliko rabinskih tradicija i vanjskih rituala kao tradiciju koja "poništava Božju riječ" (Matej 15,6; usp. 23,1-38). On se također protivio bilo kakvom kulturnom prilagodavanju Božje riječi koje bi poništilo njezinu moć posvećivanja (Ivan 17,6-23), kao što su to helenistički Židovi činili svojim vlastitim vjerovanjima. Protiveći se izrazito asketskom obliku religije, kakav se prakticirao u kumranskoj zajednici, Krist je svoje sljedbenike poslao da propovijedaju Radosnu vijest "svim narodima" (Matej 28,19).

U 17. poglavlju Evanđelja po Ivanu, Krist se molio da Njegovi sljedbenici ispune svoje poslanje u svijetu, a da ne budu *od* svijeta (redci 9-19). No, kao i helenistički judaizam, postapostolsko je kršćanstvo izgubilo velik dio svog izvornog biblijskog identiteta prihvaćajući grčko-rimsku kulturu. Čak i istaknuti autoriteti, kao što su Irenej, Origen i Augustin, u svojim spisima svjedoče o takvim promjenama. Mnogi su kršćanski tumači u aleksandrijskoj alegorijskoj metodi našli dovoljno prostora za svoju sinkretističku prilagodbu Svetog pisma popularnoj kulturi.

Sama po sebi, alegorijska bi metoda kršćansku Crkvu odvela u pluralističko tumačenje Svetoga pisma, što bi iskrivilo njezin vjerski identitet. Međutim, neizvjesnost nastala tumačenjem Riječi pomoću raznih alegorijskih paralela ostavila je mnoge ljude nezadovoljnima, te ih je navela na traženje jedinstvenog autoritativnog glasa. Tu je ulogu preuzela crkvena hijerarhija, posebice rimski biskup, čime je promicala tvrdnju Crkve da je ona jedini pravi tumač Svetoga pisma. Crkveni interesi počeli su prevladavati nad istinskom vjernosti Božjoj riječi, izgrađujući pritom snažnu nebiblijsku hermeneutičku tradiciju.

U srednjem je vijeku u biblijskom tumačenju dominirala Origenova alegorijska metoda, koja je svaki biblijski ulomak promatrala kao da ima četiri smisla: "doslovni (ili povijesni), alegorijski (ili doktrinarni), moralni (ili topološki) i anagogijski (ili eshatološki) smisao."⁴ S tako raznolikim interpretativnim mogućnostima, i pod utjecajem Irenejeva uzdizanja tradicije iznad Svetog pisma, srednjovjekovna je Crkva lako mogla pronaći biblijsku potporu za mnoga svoja nebiblijska učenja. Podižući crkvenu tradiciju na istu razinu autoriteta s Biblijom, Crkva je uspjela prenijeti mnoge spasonosne prerogative s Krista i Svetoga pisma na sebe i na svoj sakramentalni sustav.

---

4 Ibid, str. 38.

Nisu svi tumači Biblije prihvatili alegorijsku metodu. Već u četvrtom stoljeću poslije Krista kršćanska katehetska škola u Antiohiji u Siriji poučavala je “povijesno-gramatičko razumijevanje Svetog pisma: svaki ulomak ima jedno jasno, jednostavno značenje preneseno njegovom gramatikom i riječima”.⁵ Preteče reformatora, kao što su John Wycliffe, Jan Hus, Jeronim Praški i valdenzi, pokušali su tijekom srednjeg vijeka autoritet Svetog pisma ponovno staviti iznad crkvenih odluka. Nizozemski “Devotio Moderna”, ili Braća zajedničkog života (koju je Gerard Groote utemeljio u 14. stoljeću poslije Krista), bili su duboko zabrinuti za vlastiti duhovni život i svoje osobno razumijevanje Svetog pisma. Međutim, rasprostranjena hermeneutička reformacija tek je u prvoj polovici šesnaestog stoljeća poslije Krista ponovno uspostavila normativni autoritet Svetog pisma.

Reformacija i post-reformacija

Reformacija šesnaestog stoljeća bila je prije svega *hermeneutička* reformacija. Ona je poljuljala autoritet Rimokatoličke Crkve i stvorila trajnu *eklezijastičku* reformaciju. Martin Luther je prekinuo s mnogim srednjovjekovnim izvanbiblijskim tradicijama i s rimokatoličkom hermeneutičkom hegemonijom, dopuštajući tako Bibliji da svakom vjerniku govori izravno. Biblija je pomoću načela *sola Scriptura* (samo pomoću Pisma) i *tota Scriptura* (cijelovitost Pisma) vraćena na svoje središnje mjesto. Time je Svetom pismu ponovno dopušteno da tumači samo sebe povijesno-gramatičkom metodom, a njegovi proročko-apokaliptički elementi počeli su objašnjavati tekuću povijest kršćanske Crkve koristeći historicistički pristup.⁶ Osim spasenja milošću po vjeri (Efežanima 2,8-10), magistratski reformatori, kao što su Luther, Calvin i Zwingli, nisu duboko ulazili u obnovu drugih glavnih biblijskih doktrina koje su postale zamračene nakon apostolskog razdoblja. No, oni su postavili na pravi put obnovljena hermeneutička načela koja će na kraju dovesti do takve obnove.

Djelovanje Luthera i drugih reformatora šesnaestog stoljeća, kao što su Zwingli, Bullinger, Calvin, Beza, kao i djelovanje određenih radikalnih reformatora, ostvarilo je dalekosežan utjecaj. Unatoč nemogućnosti da rimokatolicizam pomakne, osim minimalnih prilagodbi donesenih na Tridentskom koncilu (1545.—1564.), reformacija je pokrenula protestantski pokret s njegovim različitim ograncima i denominacijama. S namjerom da zadrže vlastiti identitet, ti su ogranci i denominacije svoja uvjerenja izražavali u usporednim *kredima* i ispovijedanjima vjere. Koliko god da su takve izjave mogle biti korisne za održavanje doktrinarnog jedinstva, na kraju su dovele do čvrstih tradicija koje su ograničavale daljnje traganje za biblijskim istinama. Takve su tradicije manje-više ostale stabilizirane u svojim

---

5 Ibid, str. 35.

6 Historicistička škola proročkog tumačenja smatra da svako apokaliptičko proročanstvo u Bibliji ima specifično povijesno ispunjenje između vremena kad je dano i konačne uspostave Božjeg vječnog kraljevstva. Proročka vremenska razdoblja tumače se na temelju načela godina-dan. Za opsežnu povijest razvoja historicizma vidi Froom, E. LeRoy. 1946.—1954. *The Prophetic Faith of Our Fathers: The Historical Development of Prophetic Interpretation*, četiri sveska. Review and Herald. Washington, D.C.

učenjima sve do prosvjetiteljstva, tijekom kojeg su racionalistička filozofija i naturalistička znanost otvoreno počele dovoditi u pitanje vjerodostojnost Svetog pisma.

Moderno kršćanstvo

Druga polovica osamnaestog stoljeća i prva polovica devetnaestog stoljeća u zapadnu su kulturu donijele radikalnu promjenu paradigme. Mnogi misaoni vođe tog vremena počeli su vjeru u nadnaravno otkrivenje zamjenjivati naturalističkim metodama. Pitanje razumijevanja Biblije postalo je središte snažne rasprave između onih koji su pokušavali obraniti njezino nadnaravno podrijetlo i normativni autoritet, i onih koji su je odlučili smatrati jednostavno proizvodom drevnih kultura, kao i onih koji su je nastojali ponovno pročitati iz perspektive moderne racionalističke kulture.

Dok su helenistički Židovi i srednjovjekovni kršćani koristili alegorijsku metodu kako bi Bibliju prilagodili kulturama u kojima su živjeli, moderni su racionalisti razvili povijesno-kritičku metodu kako bi Bibliju smjestili *unatrag*, u drevne kulture u kojima je nastala. Povijesna se kritika oslanja na književnu analizu kako bi proučavala dokumente iz perspektive njihove zaduženosti određenom društveno-kulturnom miljeu u kojem su nastali.⁷ Metoda je nastala iz prosvjetiteljske pretpostavke (ili osnovne pretpostavke) da se povijest može razumjeti bez uzimanja u obzir nadnaravne intervencije. Primijenjena na Bibliju, povijesno-kritička metoda mnoge je navela na reinterpreteriranje biblijskih referencija koje se odnose na čuda i nadnaravne intervencije, tumačeći ih samo kao ljudska retorička sredstva, dok je njezine poruke smatrala zastarjelima u modernom znanstvenom okruženju.

Počevši od ranog devetnaestog stoljeća, mnoge tradicionalne protestantske denominacije počele su se suočavati sa sve većom polarizacijom između onih koji su nastavili podržavati protestantsko povijesno-gramatičko shvaćanje Svetog pisma, i onih koji su se opredijelili za modernističko povijesno-kritičko čitanje Biblije. Povijesna kritika je u znanstvenom radu biblijskih tumača ostala dominantna sve do druge polovice dvadesetog stoljeća, tijekom kojeg je počela gubiti utjecaj zbog pojave postmodernizma.⁸

No, u istom trenutku kad su racionalistička filozofija i naturalistička znanost počele nagrizati normativni autoritet Svetog pisma, na scenu je stupila znanost o biblijskoj arheologiji koja je, u nekim slučajevima, poduprla povijesnost biblijskih izvještaja.⁹

---

7 Vidi Krentz, Edgar. 1975. *The Historical-Critical Method*. Fortress. Philadelphia, PA. Str. 35—54. Također i Maier, Gerhard. 1994. *Biblical Hermeneutics*. Crossway. Wheaton, IL. Str. 209—306.

8 Za izlaganja postmoderne biblijske hermeneutike vidi npr. McKnight, V. Edgar. 1988. *Postmodern Use of the Bible: The Emergence of Reader-oriented Criticism*. Abingdon. Nashville, TN; Thiselton, C. Anthony. 1992. *New Horizons in Hermeneutics*. Zondervan. Grand Rapids, MI; Aichele, George et al. 1995. *The Postmodern Bible: The Bible and Culture Collective*. Yale University Press. New Haven, CT.

9 Pronicljiva izlaganja o tome kako je arheologija potvrdila Bibliju mogu se, naprimjer, naći kod: Hoerth, J. Alfred. 1998. *Archaeology and the Old Testament*. Baker Books. Grand Rapids, MI; Kitchen, Kenneth. 2003. *On the Reliability of the Old Testament*. Wm B. Eerdmans. Grand Rapids, MI i McRay, John. 1991. *Historical Background of Adventist Biblical Interpretation, Archaeology and the New Testament*. Baker Books. Grand Rapids, MI.

2. Biblijsko tumačenje od Williama Millera do adventista sedmog dana

William Miller

Kasno osamnaesto i rano devetnaesto stoljeće svjedočilo je nevidenom svjetskom oživljavanju zanimanja za biblijska učenja o drugom Kristovom dolasku. Mnogi protestantski tumači kroz svoja su proučavanja biblijskih proročanstava bili uvjereni da će Krist doći u njihovo vrijeme. William Miller (1782.—1849.), baptist iz Low Hamptona u New Yorku, sastavio je jedan od najrazvijenijih kronoloških izračuna za 2300 dana iz Daniela 8,14 i drugih proročanstava o posljednjem vremenu u Svetom pismu, zaključujući da će se neumitno ispunjenje toga događaja dogoditi oko 1843. godine. Samuel S. Snow kasnije će malo preciznije izračunati da će se 2300 dana ispuniti u jesen 1844. godine, to jest 22. listopada 1844. godine.

Miller je Sveto pismo proučavao unutar hermeneutičkog okvira nastalog na temelju: (1) protestantskog načela shvaćanja Biblije kao vlastitog tumača (*sola Scriptura*), (2) protestantske gramatičko-povijesne metode, i (3) ogranka historicističko-predmilenijske protestantske škole proročkog tumačenja koja nije prihvaćala dispencijisku teoriju povratka Židova u Palestinu kao ispunjenje proročanstva.¹⁰ No, mileritska poraba ovog hermeneutičkog okvira bila je uvelike ograničena na svetopisamska proročanstva o posljednjem vremenu. Miller nije oklijevao poticati svoje suvjernike da se “ne upuštaju u raspravu o pitanjima koja se nisu ticala adventa”.¹¹

Činjenica da Krist nije došao na očekivani datum (22. listopada 1844.) izazvala je teško razočaranje, rascjepkavši mileritski pokret na različite ogranke. Među njima bila je i mala skupina sabatarijanskih adventista koji će se s vremenom organizirati u Crkvu adventista sedmog dana.

Rani adventisti sedmog dana

Sabatarijanski adventisti uglavnom su nastavili s Millerovom osnovnom proročkom hermeneutikom, ali su otišli i korak dalje, primjenjujući njegovu hermeneutiku na Sveto pismo u cjelini. Ukratko, i mileriti i sabatarijanski adventisti podvrgnuli su se načelu *sola Scriptura*, ali sabatarijanci su bili daleko dosljedniji od ostalih milerita u svojoj predanosti načelu *tota Scriptura*. Ta se predanost u velikoj mjeri razvila iz dvaju povijesnih stvarnosti.

Negativna strana bio je razorni učinak velikog razočaranja iz listopada 1844., koji je ozbiljno oštetio mileritski sustav vjerovanja, dok ih je, s pozitivne strane, to potaknulo na pronalaženje uvjerljivog objašnjenja za ovaj neuspjeh. Većina nesabatarijanskih adventista, koji nisu napustili svoju nadu u drugi Kristov dolazak, pretpostavila je da je veliko razočaranje

---

10 Za kritička istraživanja o Millerovim hermeneutičkim načelima vidi Steen R. Rasmussen, R. Steen. 1983. *Roots of the Prophetic Hermeneutic of William Miller* (M. A. završni rad, Newbold College); Arasola, Kai. 1990. *The End of Historicism: Millerite Hermeneutic of Time Prophecies in the Old Testament*. University of Uppsala. Uppsala.

11 Miller, W[illia]m. 1844. Letter from Mr. Miller. *Midnight Cry*, 23. svibnja 1844. Str. 355.

rezultat kronološke pogreške utemeljene na preranom odabiru datuma za završetak 2300 dana. Za njih nije bilo potrebno dalje u Svetom pismu tragati za takvim odgovorom, jer će se dilema razočaranja riješiti čekanjem pravog datuma u budućnosti. Nasuprot tome, utemeljitelji sabatarijanskog adventizma vjerovali su da je 22. listopada 1844. doista pravi datum za kraj 2300 dana, ali su tražili uvjerljivije biblijsko razumijevanje događaja koji se trebao dogoditi na kraju tog razdoblja. Proučavajući Bibliju, ne samo što su pronašli takav odgovor, već su otkrili i nekoliko drugih postojanih biblijskih učenja koja kršćanstvo općenito zanemaruje. To je sabatarijance navelo na revidiranje i proširivanje mileritskog sustava proročkog tumačenja.

Sabatarijanski adventisti značajno su se odmaknuli od mileritskog sustava proročkog tumačenja. Kao što je prethodno navedeno, mileritska poruka bila je usredotočena isključivo na svetopisamska proročanstva o posljednjem vremenu, s posebnim naglaskom na predstojeće ispunjenje 2300 dana iz Daniela 8,14. Sabatarijanci su ovaj eshatološki naglasak posljednjeg vremena zadržali u osnovnom hermeneutičkom okviru za razvoj jedinstvenog i šireg doktrinarnog sustava koji uključuje koncept čišćenja Svetišta iz Daniela 8,14 te poruke triju anđela iz Otkrivenja 14,6-12.¹² Doktrinarne sastavnice tog sustava “sadašnje istine” sadržavale su i one “*eshatološke* doktrine proizašle iz povijesnog i/ili nad-povijesnog ispunjenja specifičnih svetopisamskih proročanstava o posljednjem vremenu”, kao i “*povijesne* doktrine Svetog pisma koje je većinska kršćanska Crkva bila previdjela i zanemarila, ali koje će biti obnovljene na kraju vremena”.¹³

Za razvoj doktrinarnog sustava najznačajnija su bila hermeneutička načela *tipologije* i *analogije* Svetog pisma. Vjerujući da je odnos između Starog i Novog zavjeta bio tipološki međuodnos, a ne suprotnost, sabatarijanci su dosljedno primjenjivali načelo analogije Svetog pisma na cijeli sadržaj Biblije. Svetište je u Starom zavjetu tretirano kao *tipična* sjena žrtve i Kristove svećeničke službe u Novom zavjetu (vidi Hebrejima 7,1-10.18). Ovaj sveobuhvatni tipološki međuodnos omogućio je čvrst cjelokupni obrazac dosljednosti u razumijevanju Svetog pisma.

Don F. Neufeldova studija o sabatarijanskoj adventističkoj literaturi pokazuje da je takav razvoj doktrine nadziralo sedam “općih hermeneutičkih načela”: (1) “*sola Scriptura*”; (2) “jedinstvo Svetog pisma”; (3) “Pismo tumači Pismo”; (4) “riječima Biblije mora se dati njihovo pravo značenje”; (5) “pridavanje pozornosti kontekstu i povijesnom zaleđu”; (6) “Biblija se mora tumačiti prema jednostavnom, očitom i doslovnom značenju, osim ako se koristi stilska figura”; i (7) “tipološko načelo”. Neufeld kaže da su adventisti sedmog dana kasnije napravili samo “male promjene u ovim načelima”.¹⁴

C. Mervyn Maxwell primjećuje da, iako su sabatarijanski adventisti usvojili načelo *sola*

---

12 Vidi Timm, R. Alberto. 1995. *The Sanctuary and the Three Angels' Messages: Integrating Factors in the Development of Seventh-day Adventist Doctrines*. Adventist Theological Society Dissertation Series, sv. 5. Adventist Theological Society Publications. Berrien Springs, MI.

13 Ibid, str. 185. (kurziv u izvorniku).

14 Neufeld, E. Don. 1974. *Biblical Interpretation in the Advent Movement. A Symposium on Biblical Hermeneutics*. Ur. Hyde, M. Gordon. Biblical Research Committee. Washington, D.C. Str. 117—122.

Scriptura reformacije iz šesnaestog stoljeća, oni su ga razvili i više od reformatora kad je u pitanju potpunija obnova biblijske istine. Prema Maxwellu, to se dogodilo zbog toga što su sabatarijanci (1) koristili opsežniju tipologiju; (2) opsežnije umanjili važnost tradicije; (3) pokazali “strože uvažavanje autoriteta cijele Biblije”; (4) koristili “ispunjenje proročanstva u adventnom pokretu kao hermeneutičko oruđe”; te (5) “visoko cijenili duhovne darove posljednjeg vremena, osobito kako se očituju u službi Ellen G. White”.¹⁵

Ipak, sve do sredine 1880-ih, adventisti sedmog dana svoje su proučavanje Svetog pisma više usmjeravali na adventističke biblijske sastavnice vlastite poruke nego na one evanđeoske biblijske doktrine koje dijele s drugim kršćanima. Tek nakon stavljanja naglaska na spasenje milošću po vjeri, nakon 1888. godine, što je bilo istaknuto na zasjedanju Generalne konferencije u Minneapolisu (1888.), postignuta je istinska sveukupna doktrinarna ravnoteža.¹⁶ To znači da su od 1844. do 1888. adventisti sedmog dana nadišli reformatore iz šesnaestog stoljeća primjenjujući načelo *tota Scriptura* u procesu obnove zanemarenih biblijskih doktrina, ali su učinili i propust, zanemarujući biblijsku doktrinu o opravdanju vjerom, koju su reformatori ponovno uspostavili mnogo ranije. Stoga su, od 1880-ih, adventisti načelu *tota Scriptura* dali dalekosežniju ulogu u biblijskom tumačenju.

Adventistička predanost načelima *sola Scriptura* i *tota Scriptura* tijekom godina je snažno poticana nastojanjima Ellen G. White da adventiste dovede bliže Bibliji (5T 663—668; Ev 256—257). Kad je kulturološko čitanje Biblije ponovno počelo brisati izvorni identitet mnogih kršćanskih denominacija, proročki glas Ellen G. White pomogao je adventistima sedmog dana zadržati univerzalna načela Svetog pisma. Iako je ohrabivala osobno istraživanje Biblije, također je imala i snažan stabilizirajući utjecaj, upozoravajući na fanatična tumačenja koja nisu dopuštala Bibliji da jasno govori suvremenom umu, i na kulturna prilagođavanja koja bi mogla narušiti puni identitet njezine izvorne poruke.

Svjesna činjenice da povijesno-kritička metoda (tada poznata kao “visoka kritika”) potkopava autoritet Biblije u nekim neadventističkim protestantskim krugovima, Ellen G. White je 1903. godine upozorila da “djelovanje ‘visoke kritike’, kroz seciranje, nagađanje, rekonstruiranje, uništava vjeru u Bibliju kao božansku objavu; ona Božjoj riječi oduzima snagu da nadzire, uzdiže i nadahnjuje ljudske živote”. (Ed 227).

Biblijska konferencija 1919. godine

Na Biblijskoj konferenciji održanoj od 1. do 19. srpnja 1919. pojavilo se nekoliko pitanja koja su izazvala podjelu.¹⁷ R. W. Schwarz dobro je shvatio opći smjer konferencije okarakteriziravši

---

15 Maxwell, C. Mervyn. 1993. A Brief History of Adventist Hermeneutics. *JATS* 4, br. 2 (Jesen 1993). Str. 212—217.

16 Vidi Knight, R. George. 1989. *Angry Saints: Tensions and Possibilities in the Adventist Struggle over Righteousness by Faith* Review and Herald. Washington, D.C.

17 Vidi Daniells, G. Arthur. 1919. The Bible Conference, *RH*, 21. kolovoza 1919. Str. 3—4; Schwarz, R. W. 1979. *Light Bearers to the Remnant*. Pacific Press. Boise, ID. Str. 393—407.

je kao zaokupljenu “raspravama o nebitnim stvarima”.¹⁸ Čak i površan pregled zapisnika s konferencije otkriva da su se mnoge rasprave i debate vodile oko perifernih pitanja kao što su razumijevanje “dnevne žrtve” (Daniel 8,11-12), tumačenje “sedam truba” (Otkrivenje 8.—10. pogl.) i prepoznavanje “kralja Sjevera” (Daniel 11. pogl.). No, konferencija, što se tiče rješavanja ovih pitanja, nažalost nije dovela do značajnog hermeneutičkog dogovora unutar akademskih krugova adventista sedmog dana.

Još je značajnije bilo Vijeće učitelja Biblije i povijesti (*Bible and History Teachers' Council*) održano zajedno s Biblijskom konferencijom 1919. godine. Ondje je Arthur G. Daniells, predsjednik Generalne konferencije, otvoreno kritizirao pojmove “verbalnog nadahnuća” i “nepogrešivosti” proročkih spisa, izazvavši snažne reakcije publike. No, Daniellsovi su stavovi imali minimalan utjecaj na Crkvu tijekom sljedećih nekoliko desetljeća, jer su zapisi s Biblijske konferencije 1919. i Vijeća učitelja Biblije i povijesti bili arhivirani i tek 1970-ih izneseni u javnost.¹⁹ Njegovi se stavovi nisu reflektirali na sadržaj nekoliko kasnijih knjiga i pamfleta, niti su se pojavili u subotnjoškolskim poukama koje su objavljene tijekom 1920-ih i 1930-ih u obrani Biblije kao Božje riječi.

Biblijska konferencija 1952. godine

U oštroj suprotnosti s Biblijskom konferencijom iz 1919., i njezinim raspravama o manjim pitanjima, Biblijska konferencija iz 1952. bila je isključivo usredotočena na osnovne sastavnice vjere adventista sedmog dana.²⁰

Među temama koje su obrađene na Konferenciji 1952. bili su i načini na koje je arheologija potvrdila Bibliju, kristocentrično propovijedanje, Duh proroštva, doktrina o Svetištu, pomirenje na križu, savezi i zakon, poruke triju anđela, Kristov drugi dolazak, zdravstvena poruka i Veliki sukob. Razna predavanja s te konferencije naknadno su objavljena u izdanju *Review and Herald*, u dva sveska, pod nazivom *Our Firm Foundation* (1953.).²¹ Ovi su svesci sadržaju konferencije dali trajni oblik i omogućili mu širok doseg.

Također, tijekom 1950-ih godina, tim od trideset i sedam adventističkih znanstvenika izradio je sedam svezaka biblijskih komentara adventista sedmog dana, *Seventh-day Adventist Bible Commentary* (1953.—1957.). Hermeneutičko značenje ovih komentara uvelike je posljedica činjenice da je komentar po prvi put predstavljao izlaganje cijele Biblije iz adventističke perspektive. Ne samo da je u jedno djelo integrirao poglede različitih

---

18 Schwarz, str. 393.

19 Zapisi s Biblijske konferencije 1919. godine i Vijeća učitelja Biblije i povijesti bili su zametnuti/izgubljeni sve do prosinca 1974., kad ih je kurator F. Donald Yost otkrio u arhivu Generalne konferencije. Couperus, M. 1979. *The Bible Conference of 1919. Spectrum*, 10. svibnja 1979: str. 23—57.

20 Vidi F. D. N[ichol]. 1952. *The Bible Conference*, dvodijelna serija u *RH*, 28. kolovoza 1952., str. 1. i 13—14 te 4. rujna 1952., str. 13—14; Lee, Frederick. 1952. *Historic Bible Conference Convenes. RH*, 25. rujna 1952., str. 1. i 8—10; Branson, W. H. 1952. *Objectives of the Bible Conference. RH*, 25. rujna 1952., str. 3—4.

21 Ove sveske ne treba miješati s časopisom koji je također tiskan pod nazivom *Our Firm Foundation*, a koji je nedavno objavio Hope International, North-American independent ministry.

suradnika, već je također omogućio različita tumačenja određenih biblijskih ulomaka. Dok su mnogi adventistički znanstvenici takvu hermeneutičku otvorenost smatrali najboljim načinom za izbjegavanje dogmatskih zaključaka i kontroverzi, drugima se to činilo kao prvi adventistički pomak prema pluralističkom čitanju Svetog pisma.

Sve do kasnih 1960-ih, adventistički znanstvenici bavili su se praktičnijim egzegetskim zadatkom ispravnog tumačenja različitih ulomaka Svetog pisma koristeći hermeneutička načela već definirana u ranim danima pokreta. Međutim, počevši od ranih 1970-ih, neki adventistički znanstvenici počeli su javno izražavati svoju sklonost alternativnim hermeneutičkim metodologijama (osobito povijesno-kritičkoj) umjesto povijesno-gramatičkoj.²² Jačanje te metodološke napetosti pokazalo je potrebu za novom raspravom o hermeneutičkoj metodi.

Biblijske konferencije 1974. godine

Zbog svega su se toga 1974. godine održale biblijske konferencije na tri mjesta: Southern Missionary College (13.—21. svibnja), Sveučilište Andrews (3.—11. lipnja) i Pacific Union College (17.—25. lipnja). Pod pokroviteljstvom i u organizaciji Odbora za biblijska istraživanja (*Biblical Research Committee*) Generalne konferencije, ove osmodnevne konferencije posebno su se bavile temom biblijske hermeneutike iz gramatičko-povijesne perspektive. Svezak pod nazivom *A Symposium on Biblical Hermeneutics*²³ (Simpozij o biblijskoj hermeneutici) i knjižica pod nazivom *North American Bible Conference 1974*. objavljeni su kako bi se njima moglo koristiti 2000 prisutnih zastupnika.

Zahvaljujući doprinosu nekoliko vodećih adventističkih stručnjaka, *Symposium on Biblical Hermeneutics* sastoji se od četrnaest poglavlja klasificiranih u pet glavnih odjeljaka. Do objavljivanja ovog sveska, bilo je to glavno i najutjecajnije hermeneutičko izlaganje adventista sedmog dana.²⁴ Iako korisne za Crkvu adventista semog dana, biblijske konferencije iz 1974. nisu mogle u potpunosti riješiti metodološke rasprave unutar denominacije.

Četiri suvremena izazova

1. Tijekom 1980-ih i 1990-ih adventisti su se suočili s nekoliko hermeneutičkih izazova. Jedan se odnosio na prihvaćanje modificirane verzije povijesno-kritičke metode. Pitanje prikladnosti te metode za proučavanje "nadahnutih" spisa podijelilo je adventističke stručnjake u tri skupine: (1) oni koji prihvaćaju metodu

---

22 R. Timm, R. Alberto. 1999. "A History of Seventh-day Adventist Views on Biblical and Prophetic Inspiration (1844—2000)". *JATSIQ* (1999.): str. 513—524.

23 Vidi bilješku 14.

24 Za druge vrijedne doprinose adventističkom tumačenju Biblije vidi Gerhard F. Hasel, F. Gerhard. 1980. *Understanding the Living Word of God*. Pacific Press. Mountain View, CA; Gugliotto, J. Lee. 1995. *Handbook for Bible Study*. Review and Herald. Hagerstown, MD; i Davidson, M. Richard. 2000. *Biblical Interpretation. Handbook of Seventh-day Adventist Theology*. Ur. Dederen, Raoul. Review and Herald. Hagerstown, MD. Str. 58—104.

s njezinim osnovnim pretpostavkama, (2) oni koji vjeruju da se modificirana verzija metode može koristiti odvojeno od svojih osnovnih pretpostavki i (3) oni koji smatraju da je metoda neprihvatljiva jer se ne može izolirati od svojih temeljnih pretpostavki.

Na godišnjem saboru Generalne konferencije 1986., okupljenom u Rio de Janeiru u Brazilu, izglasan je službeni dokument pod naslovom *Methods of Bible Study*²⁵ (Metode proučavanja Biblije), u kojem se adventistički proučavatelji Biblije pozivaju “da izbjegavaju oslanjanje na upotrebu pretpostavki i iz toga proizlazeće dedukcije povezane s povijesno-kritičkom metodom”. Pod pretpostavkom da je “ljudski razum podložan Bibliji, a ne jednak njoj, ili iznad nje”, dokument je naveo da “je čak i modificirana upotreba” povijesno-kritičke metode, “koja zadržava načelo kritike koja Bibliju podređuje ljudskom razumu, neprihvatljiva za adventiste”. Unatoč svojoj službenoj naravi, *Methods of Bible Study* nije uvjerala sve adventističke stručnjake da izbjegavaju korištenje povijesno-kritičke metode.

2. Još jednu hermeneutičku kontroverzu potaknulo je uvođenje takozvanog apotelesmatskog načela proročkog tumačenja, koje je dalo hermeneutičko utočište preterističkim tumačenjima malog roga kao Antioha Epifana. Znanstvene odgovore na ovo tumačenje Daniela 8,14 dali su sljedeći odbori: Glacier View Sanctuary Review Committee (1980.) i Daniel and Revelation Committee (1982.—1992.).²⁶
3. Treći hermeneutički izazov pojavio se oko određenih futurističkih proročkih tumačenja koja su utemeljena na doslovnom čitanju triju proročkih razdoblja u 12. poglavlju Knjige proroka Daniela i ponavljajućim referencijama u Otkrivenju 11. Kao odgovor na takve futurističke pokušaje objavljen je pronicljiv materijal.²⁷
4. Osim rasprava vezanih uz povijesno-kritičku metodu, apotelesmatsko načelo i futurizam, adventistička hermeneutika se od 1990-ih suočava s elementima postmodernizma i s njegovom “čitateljski usmjerenom kritikom” Svetoga pisma.

Takva hermeneutička pitanja omogućila su kontinuirano usavršavanje metodologije u adventističkim krugovima.

---

25 Vidi dodatak/appendix A: *Methods of Bible Study*. Usp. *AR*, 22. siječnja 1987., str. 18—20; *Ministry*, travanj 1987., str. 22—24.

26 Vidi Special Sanctuary Issue. *Ministry*, listopad 1980.; Shea, H. William. 1982. Selected Studies on Prophetic Interpretation. *Daniel and Revelation Committee Series*, 1. sv. Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists. Washington, D.C.; i preostalih šest svezaka niza *Daniel and Revelation Committee Series*. Ur. Holbrook, B. Frank.

27 Korisni odgovori na futurističko tumačenje 1260, 1290 i 1335 dana nalaze se u knjizi Michaelson, Victor. 1985. *Delayed Time-Setting Heresies Exposed*. Leaves-of-Autumn. Payson, AZ; Shea, H. William. Time Prophecies of Daniel 12 and Revelations 12-13. *Symposium on Revelation, Book 1, Daniel and Revelation Committee Series*. Ur. Holbrook, B. Frank. 1992. Biblical Research Institute. Silver Spring. Str. 327—360; *ibid*, *Daniel 7-12: Prophecies of the End Time*, Abundant Life Bible Amplifier. Pacific Press. Boise, ID. Str. 217—223; Pfandl, Gerhard. 2005. *Time Prophecies in Daniel 12*. Biblical Research Institute Releases, br. 5. Silver Spring, MD.

Sažetak i zaključci

Ovaj povijesni pregled istaknuo je neke od glavnih hermeneutičkih prekretnica unutar kršćanske Crkve, koje pružaju šire zaleđe razvoja adventističkog tumačenja Svetog pisma. Alegorijska metoda, koju su koristili helenistički Židovi i post-apostolski kršćani, omogućila je da se mnoga učenja Svetoga pisma prilagode grčko-rimskoj kulturi. Srednjovjekovna se Crkva kasnije službeno odnosila prema brojnim nebiblijskim tradicijama kao kanonskim. No, reformacija šesnaestog stoljeća obnovila je temeljna hermeneutička načela koja su omogućila ponovnu uspostavu biblijskih doktrina. Takva se doktrinarna obnova tijekom vremena dogodila među adventistima sedmog dana, i to usvajanjem i protestantske gramatičko-povijesne metode tumačenja Biblije, i protestantske historicističke škole proročkog tumačenja.

Mali je broj znanstvenika od ranih 1970-ih pokušao otvoreno uvesti suvremeni pristup, i to selektivnim usvajanjem hermeneutičkih alata, poput elemenata iz povijesno-kritičke metode, te usvajanjem revidiranih metoda u proročkoj interpretaciji koje uključuju preterističke, futurističke i postmoderne komponente. To je stvorilo napetost između razornih učinaka ovih novih hermeneutičkih metodologija i glavnih adventističkih doktrinarnih učenja utemeljenih na načelima *sola Scriptura* i *tota Scriptura*.

Crkvena povijest pokazuje brojne primjere u kojima su kršćanske denominacije dopuštale da autoritet Svetoga pisma bude zasjenjen ljudskim tradicijama, razumom, osobnim iskustvom i suvremenom kulturom. Adventisti su uvjereni da je Bog podigao Adventističku, ili Crkvu adventista sedmog dana, unutar izazova "posljednjih dana" (2. Timoteju 3,1), kako bi ona obnovila i uzdigla autoritet Njegove Riječi te promicala sustav biblijskog tumačenja koji proizlazi samo iz Svetog pisma.

Odabrana bibliografija

- Bray, Gerald. 1996. *Biblical Interpretation: Past & Present*. Inter-Varsity. Downers Grove, IL.
- Burrows, Mark i Rorem, Paul ur. 1991. *Biblical Hermeneutics in Historical Perspective: Studies in Honor of Karlfried Froehlich on His Sixtieth Birthday*. Eerdmans. Grand Rapids, MI.
- Dockery, S. David. 1992. *Biblical Interpretation Then and Now: Contemporary Hermeneutics in the Light of the Early Church*. Baker. Grand Rapids, MI.
- Froom, E. LeRoy. 1946-1954. *The Prophetic Faith of Our Fathers: The Historical Development of Prophetic Interpretation*. 4 sveska. Review and Herald. Washington, D. C.
- Grant, M. Robert. 1963. *A Short History of the Interpretation of the Bible*. Rev. ed. Macmillan. New York.
- Hyde, M. Gordon, ur. 1974. *A Symposium on Biblical Hermeneutics*. Biblical Research Committee, General Conference of Seventh-day Adventists. Washington, D.C.

- Maxwell, C. Mervyn. 1993. A Brief History of Adventist Hermeneutics. *Journal of the Adventist Theological Society* 4, br. 2 (Jesen 1993.): 209—226.
- Timm, R. Alberto. 1999. A History of Seventh-day Adventist Views on Biblical and Prophetic Inspiration (1844-2000). *Journal of the Adventist Theological Society* 10 (1999.): 486—542.
- White, G. Ellen. 1911. *The Great Controversy Between Christ and Satan*. Review and Herald. Washington, D.C.

Kazalo skraćenica djela Ellen G. White

Ed	Education
Ev	Evangelism
5T	Testimonies for the Church, sv. 5.

SUMMARY

Historical Background of Adventist Biblical Interpretation

This historical overview has highlighted some of the major hermeneutical turning points within the Christian church that provide the larger background for the development of the Seventh-day Adventist interpretation of Scripture. The allegorical method used by Hellenistic Jews and by post-apostolic Christians allowed many teachings of the Scriptures to be accommodated to the Greco-Roman culture. Numerous nonbiblical traditions were later officially treated as canonical by the medieval church. But the sixteenth-century Reformation restored basic hermeneutical principles that would allow a more complete recovery of Bible doctrines. Such doctrinal restoration took place over time among Seventh-day Adventists through adoption of both the Protestant grammatical-historical method of Biblical interpretation and the Protestant historicist school of prophetic interpretation.

Key words: adventist hermeneutics, sola Scriptura, tota Scriptura, allegorical method, historical-critical method.

Izvornik: Alberto R. Timm. "Historical Background of Adventist Biblical Interpretation". U *Understanding Scripture An Adventist Approach*, urednik, George W. Reid, Silver Spring, MD 20904: Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists, 2005. (Str. 1—14)

Prijevod: Kristina Sabo